

WIELKESZUIGERS — & — KLOTWINNAARS

GEERT DE VRIESE

Houtekiet
Antwerpen / Amsterdam

© Geert De Vriese / Uitgeverij Houtekiet 2024
Houtekiet, Schaliënstraat 1 bus 11, 2000 Antwerpen
info@houtekiet.be
www.houtekiet.be

Omslag Pjotr Grafisch Ontwerp
Opmaak www.intertext.be

ISBN 978 90 5240 948 1
e-ISBN 978 90 5240 949 8
D 2024 4765 09
NUR 480
THEMA SCX, SMQ

Uitgeverij Houtekiet vindt het belangrijk om op milieuvriendelijke en verantwoorde wijze met natuurlijke bronnen om te gaan. Bij de productie van het papieren boek van deze titel is daarom gebruikgemaakt van papier waarvan het zeker is dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid.

Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

No part of this book may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission of the publisher.

Inhoud

Spiegelbeeld	7
Van Mathieu naar Mathieu	13
Grensgeval	29
Eeltige knuisten	47
Dames eerst (en laatst)	59
Zaklopers en koekhappers	81
Het D-woord	89
Klotewinnaar!	111
Carte blanche	131
Wielkeszuiger	143
Machtsoverdracht	151
Veldrijders op de Tourmalet	161
Verdeelde krachten	179
Een kwartje voor een dubbeltje	189
Eigenlijk wel, ja	223
Pikzwart gat	239
Hard stoempen	257
Epiloog. Welles! Nietes!	273
Bibliografie	281
Dankwoord	287
Over de auteur	288

Spiegelbeeld

Voorwoord van Frank Heinen

Het begint genoeglijk, in een als Amerikaanse *diner* ingericht eet-café om de hoek van het theater. Buiten spoelt het van de regen, binnen moeten we zo snel mogelijk bestellen en een beetje door-eten, want over een uur moeten we ‘op’. De zaal zal vol zitten. Maar met wie?

Een paar maanden eerder hadden we, de makers van de wielerpodcast *De Rode Lantaarn*, te horen gekregen dat we de Ronde van Vlaanderen mochten bezoeken. Een theaterproducent had ons weten onder te brengen in een klassieke Gentse theaterzaal. Daar zouden we live een podcast opnemen, om een dag later de koers te gaan bekijken, op de Hotond, in een sponsorentent.

Iedereen was door het dolle. Ik ook. Optreden in het hart van de wielerverwereld, in het mooiste koersweekend van het jaar... Dichter bij een versnelling op de laatste passage van de Oude Kwaremont kon je, als niet-coureur, nauwelijks komen.

Maar in die Gentse *diner* neemt de onzekerheid langzaam bezit van ons. Terwijl de bieren worden uitgeserveerd en de producent schielijk op zijn horloge kijkt, valt het stil. Wat denken we wel? Dat we hier, als een groepje Nederlanders, aan een paar honderd Vlamingen kunnen uitleggen wat de Ronde betekent, wat wielrennen is? Zwijgend prik ik in mijn vispotje, terwijl ik mijn gedachten laat gaan over de introtekst die ik voor vanavond heb geschreven, een tekst vol plaatsen en namen en hellingen en klassieke uitspraken en verwijzingen naar beroemde Rondes uit het verleden, een tekst die in Nederland vast met enthousiasme zou worden ontvangen, vanwege de combinatie van herkenbaarheid en het diep-exotische van namen als ‘Munkzwalm’ en ‘Tuur Decabooter’.

Maar we zijn niet in Nederland. We zijn op een plek waar dorpen écht Munkzwalm heten, en waar iedere man boven een zekere leeftijd een Tuur Decabooter-achtige naam draagt. Onnodig om hier

het evangelie van Vlaanderen als de kern van de koers te verkondigen; je houdt op een conferentie van internationale topchefs ook geen pleidooi voor ‘lekker eten’.

O god, denk ik, terwijl ik de tafel rondkijk, we staan op het punt om een hele avond een zaal vol Vlamingen te gaan *cyclingsplainen*.

* * *

Het was me al vroeg duidelijk dat je voor koers in Vlaanderen moet zijn. Een van mijn vroegste jeugdherinneringen is de stem van Mark Vanlombeek die de huiskamer vult. Als klein kind wist ik dat ik op die momenten mijn luidruchtige spel moest onderbreken, want als Mark Vanlombeek aan het woord was, was sacrale stilte vereist.

Ik herinner me: Michel Wuyts op de motor.

Ik herinner me: Vanderaerden, Museeuw, Tchmil, Bááártoli.

Ik groeide op in de donkere middeleeuwen van het Nederlandse wielrennen. Nederlanders wonnen nooit wat. Vreemd genoeg was ik op wielergebied wel al vrij jong vrij chauvinistisch, zodat het hoogtepunt van het wielerjaar in die jaren het NK betrof, de enige koers op de kalender die door Nederlandse coureurs werd gedomineerd. Op die dagen kreeg ik het Holland Spreekt Een Woordje Mee-gevoel dat de achtjarige ik als bedwelmend onderging.

O, dacht ik soms, hoe zou het zijn als een Nederlander zomaar een klassieker won? Ik zou in die tijd al in de wolken zijn geweest met een landgenoot op het podium van een verregende, woensdagse semiklassieker, maar ook dat kwam er niet van. De koers zoals ik die kende, was van de Belgen – zelfs als ze niet wonnen.

Stel je toch voor dat je Belg was. Stel je voor dat je woonde in een land vol coureurs en ploegen en koersen en commentatoren waar alle andere landen vol eerbied naar keken. Iedere Belg woonde op het parkoers van een beroemde wedstrijd, racefietsen kostten er niets en wielrennen was er volstrekt ongevaarlijk. In Nederland had je behalve de Amstel Gold Race alleen Veenendaal-Veenendaal, een koers die nog saaiër was dan zijn naam. In de jaren die volgden wijdde ik mezelf in in de geschiedenis van het wielrennen. In de illustere namen, in al lang niet meer georganiseerde koersen, in tijden dat Nederlanders en Belgen nog gezamenlijk het Tourpeloton domineerden. Ik leerde over Janssen en Vanspringel in '68 (lichte

voorkeur voor de verliezer), over Merckx en Zoetemelk (lichte voorkeur voor de winnaar), en terwijl ik achteromkeek, ging de tijd vooruit. Er brak een hoopvolle periode aan: Jeroen Blijlevens won soms een rit, Knaven, Hoffman en Van Bon bleken niet onaardige eendagsrenners, Erik Dekker beloofde een hoop en er was Michael Boogerd, die me in 1996, in een Tourrit naar Aix-les-Bains, leerde dat Nederlanders best kunnen uitblinken in wielrennen. Michael Boogerd was het soort coureur waarvan ik me niet kon voorstellen dat ze in Nederland ter wereld kwamen. Hij had de stem van een Hollander, het hoofd van een Hollander, maar op de fiets bezat hij het aanstekelijke doorzettingsvermogen en het onmiskenbare gebrek aan allure van de betere Vlaamse coureur. Boogerd was met zijn gigantische door een diepe zelftwijfel opgepookte inzet ook meer Belg dan bijvoorbeeld Frank Vandenbroucke, die weliswaar in België geboren was, maar veel te werelds, veel te stijlvol, veel te overweldigend was om in eender welk land of in eender welke sport echt thuis te zijn.

Wielrennen is de sport die lelijkheid mooi maakt, en die aangeboren schoonheid en souplesse met enige argwaan beziet.

Nederlandse wielierliefhebbers behouden altijd een zeker ontzag voor alles wat Belgisch is. Zoals veel bakkersproducten sporen van noot kunnen bevatten, kan in België alles sporen van koers bevatten: de schoonheid, de lelijkheid, het landschap, de film, de industrie, de kasseien, het macadam, de geschiedenis en de toekomst. De hele televisie is wielrennen, het dorpsleven, het stadsleven, topografielessen worden gegeven aan de hand van ijkpunten in de Ronde en het *Journal* bestaat voor de helft uit oorlog en voor de andere helft uit een verslag van de derde etappe van de Ronde van Zwitserland. Wielerverslaggevers zijn vedettes, kermiscoureurs voor eeuwig lokale sterren. In Nederland is alleen het wielrennen zelf wielrennen – en zelfs dan: vooral als het lijkt op Belgisch wielrennen. Elke keer dat het Nederlandse wielrennen in de spiegel kijkt, hoopt het dat het daar wat Belgische trekjes ontwaart.

* * *

Na afloop van ons optreden staan we beduusd in de kleedkamer.

‘Ging ik te ver?’ vraagt J., die wel vaker te ver gaat, maar zich daar nooit druk om maakt.

‘Waren we te verstaan?’ informeert T. bij de technicus. ‘Ik had het gevoel dat mijn grapjes niet goed te verstaan waren.’

‘Ze klaptten wel een paar keer,’ zeg ik.

‘Misschien had ik die opmerking over België als derdewereldland niet zo aan het begin moeten plaatsen,’ peinst J.

Schoorvoetend bewegen we ons richting het theatercafé, als we bij de toiletten staande gehouden worden door drie jongens die net bij ons in de zaal hebben gezeten.

‘Hoe vonden jullie het?’ vraagt T. ‘Was het te verstaan?’

‘Ging ik te ver?’ vraagt J. nog eens.

‘Niet ver genoeg,’ roepen de jongens in koor.

‘Hebben jullie veel nieuws gehoord?’

‘Dat niet,’ zegt eentje.

‘We wisten het meeste al,’ zegt de tweede.

‘Het meeste *dat klopte*,’ vult een derde aan.

‘Maar het is altijd leuk om het van Hollanders te horen,’ zegt de eerste. ‘Dan klinkt het bijna als nieuw.’

De rest van de avond brengen we door in het gezelschap van Vlaamse wielerspecialisten, die ons beleefd laten uitpraten en vervolgens de gaten in onze wielerkennis elegant dichtten. Zo moet het voelen om na een lezing over de schoonheid van grote katachtigen met een stel poema’s Gent in te gaan. In de onhandige liefdesverklaring aan Vlaanderen die elke Nederlandse wielierliefde in feite is, had België even zijn eigen spiegelbeeld gezien – en het was bevallen.

* * *

Noodgedwongen ruimde ik mijn boekenkast op – het huis stond op ontploffen. Jaren aan intensief verzamelen gleden door mijn handen, en belandden op een van de drie stapels: Blijven, Misschien en Weg.

Bij de afdeling ‘wielrennen’ viel me iets op. Als wielrennen echt Vlaams is – wat het is, gelooft u mij maar – waarom bezat ik dan nauwelijks Vlaamse wielierboeken? Honderden Hollanders, een handvol Fransen, wat Italianen, een verdwaalde Amerikaan – maar

de aartsvaders van de koers waren nauwelijks vertegenwoordigd. Mijn hele wielierliefhebbende leven had zich gevuld met Vlaamse stemmen, namen, coureurs, plekken, mijn taal was doorspekt geraakt van door Michel Wuyts verzonnen uitdrukkingen, het meest gestreamde kanaal op mijn digitale tv was Eén en het tweede Canvas, maar in de wielierboekenkast was Nederland alleenheerser. De enige Vlaamse wielerschrijver van wie ik meer dan twee boeken bezat, heette Geert De Vriese.

Ik kende Geert De Vriese. Of nou ja: ik kende hem vanaf een afstand. We mailden wel eens, omdat hij als eindredacteur aan wielertijdschrift *Bahamontes* verbonden was, en ik herinnerde me die keer dat een Vlaamse vriendin me een keer een boek van hem had gegeven en gezegd: dit lijkt me echt iets voor jou.

Dat bleek net even anders te liggen.

Ik las en in mijn hoofd gebeurde wat je in Victor Kossakovsky's documentaire *Svyato* in beeld ziet gebeuren. In die film confronteert Kossakovsky zijn tweejarige zoon Svyato voor het eerst met diens eigen spiegelbeeld. Het kind gaat voor de gigantische spiegel staan, aarzelend, wat verlegen, tot hij een plastic bezempje pakt en er hardhandig mee op zijn evenbeeld begint in te rammen.

Al lezende in mijn eerste De Vriese welde in mij een wonderlijke mengeling van gevoelens op: herkenning, bewondering en iets wat schrikbarend veel op afgunst leek. Wel allemachtig, als ik op het idee gekomen was om dit boek te schrijven, en ik had doorgezet en het onderste uit mijn eigen kan gehaald, dan was het in grote lijnen hetzelfde boek geworden, met dezelfde fascinatie voor wonderlijke types, dezelfde nadruk op het noodlot, dezelfde interesse in de historische context van sport, dezelfde relativering, maar zonder dat ene ingrediënt, waarover De Vriese eindeloos kan beschikken zonder dat het ooit opraakt: de blik van iemand die door de koers omringd is opgegroeid, in een land waarin je geen zonderling bent als je op zonnige zondagen binnen blijft en koers kijkt. Ik herkende de vanzelfsprekende liefde voor het wielrennen, een genegenheid waarvan ik soms vreesde dat ik ze slechts in bruikleen had. Ergens daar bevindt zich, geloof ik, het wezen van de eeuwige strijd tussen Nederlanders en Belgen in de koers (en ver daarbuiten): de strijd tussen het beloofde wielerland en de bovenbuurman die dat wielerland zó goed nadoet dat je op de mooiste dagen nauwelijks nog verschil kunt zien.

Dat het gebrek aan boeken over Nederland-België in de koers eens zou worden opgelost, was onvermijdelijk.

Dat dat door een Belg gebeurde, was noodzakelijk.

Dat die Belg Geert De Vriese is, is geweldig nieuws.

Vooraf voor u, lezer – of u nu Belg bent, of stiekem Belg zou willen zijn.

Frank Heinen

PS – *Svyato* eindigt opbeurend. Samen met zijn vader stelt het jongetje vast dat hij blij is met zijn spiegelbeeld, en hij geeft ze allebei een kusje: eerst zijn vader, dan de spiegel.

1

Van Mathieu naar Mathieu

Parijs-Roubaix 2023

Mathieu van der Poel vs. Wout van Aert

Parijs-Roubaix 1897

Mathieu Cordang vs. de flandriens

Wout van Aert versus Mathieu van der Poel. Zo, tot zover dit boek, fijn dat u het hebt gelezen en graag tot een volgende keer. Boutade uiteraard, maar geef toe, een derby-er Derby der Lage Landen op de fiets kun je niet verzinnen. Een Belg met Nederlandse roots tegen een in België geboren en getogen Nederlander. Allebei boegbeeld en topper van hun generatie, zowel op de weg als in het veld. In de klassiekers, elk op zijn manier ook in de Tour, en geen WK op asfalt of in de modder zonder spraakmakend duel. Meer kun je eigenlijk niet wensen. Alleen, dat is net het probleem. *Matje* versus *Woutje*, daar heb je intussen een heel boek voor nodig. En dat hier en nu schrijven zou niet zo slim zijn. Omdat het al bestaat met name, maar ook omdat papier genadeloos geduldig is. Van Aert en Van der Poel zijn nog lang niet klaar met koersen. En om er dan, als alternatief, één duel uit te pikken... Wat kies je dan? De Ronde van Vlaanderen 2020? Met die vlucht met zijn tweeën, weet u nog, en de foto-finish. Of het WK veldrijden in Oostende, een jaar later? Precies, toen Van der Poel Van Aert in eigen huis helemaal wegreed.

De Nederlandse Belg vóór de Belgische Nederlander, en omgekeerd, het keert een aantal keer terug in dit boek als een soort mash-up van de Brabançonne en het Wilhelmus. Om te beginnen met Parijs-Roubaix editie 2023. Van der Poel wint, zijn ploegmaat Jasper Philipsen wordt tweede en Van Aert – pech op Carrefour de

l'Arbre – maakt er als derde een integraal Lage Landenpodium van. 'Je kan hem eigenlijk niets verwijten,' meldt de website van Sporza samenvattend onder het kopje *Verliezer van de Dag*, 'want Wout van Aert zette zelf mee de lijnen uit en koerste met zijn verstand. Hij leek iedereen het gedroomde duel te serveren, tot pech roet in het eten strooide. Zonde. Zijn donderwolk op het podium sprak boekdelen.' En de *Winnaar van de Dag*? 'We zouden ook graag eens aanschrijven bij de paasbrunch die Mathieu van der Poel vanochtend genuttigd heeft. De Nederlander leek op zijn paasbest te woekeren met zijn krachten, maar beschikte over wonderbenen.' Wonderbenen die van Parijs-Roubaix nummer honderdtwintig ook de snelste ooit hebben gemaakt, met een gemiddelde snelheid van 46,841 km/u. Een kleine negentien per uur sneller dan 126 jaar eerder, in de tweede editie, waarin een andere Nederlandse Mathieu de eerste boekensteun neerzette waartussen de geschiedenis van de burenstrijd tussen de Lage Landen uitgestald staat in de grote wielerbibliotheek.

De heroïek van het heden durft je weleens op een dwaalspoor te brengen over de heldhaftigheid van het verleden. Als Parijs-Roubaix vandaag nog steeds een koers uit de prehistorie lijkt, hoe moet het dan gegaan zijn in die pioniersjaren? Of eerder nog, aan de teken-tafel voor de op dat moment nog nieuwe koers. Het beeld dat spontaan opdoemt zou inderdaad een mooi verhaal zijn. Je ziet er zelfs spontaan een foto bij in sepia. Een handvol statige heren zit aan een cafétafeltje. Achter hen lees je in spiegelschrift het opschrift op het raam. *Chez Clémentine* of *Estaminet La Fraternité. Le Germinal* misschien, in de glorie-tijd van de Noord-Franse steenkoolmijnen. Het is overduidelijk wie de voorzitter van het gezelschap is. Hij heeft de meest gekrulde snor en de kunstigste *cravatte*. Hij straalt ook net iets te nadrukkelijk het aura uit van de laatnegentiende-eeuwse benevolente heer van stand die het net aangestoken olympisch licht heeft gezien. 'Het belangrijke in het leven is niet de triomf, maar de strijd, het essentiële is niet om te hebben gewonnen maar om goed te hebben gestreden,' zoals Pierre de Coubertin het predikt. Vanuit zijn oneindige goedertierenheid heeft de voorzitter van het tafegelzelschap besloten dat vuur mee aan te blazen met *une course cycliste d'endurance pour vélocipédistes* van Parijs naar Roubaix. En zo geschiedde tot sportief belang van 't algemeen? Neen. Parijs-Roubaix wordt, ontgoochelend prozaïsch, geboren uit een primair businessmodel.

Investeringen moeten renderen is het credo van Théodore Vienne en Maurice Pérez. Toegegeven, ze hebben een passie voor sport, maar de winkel moet wel een beetje draaien. In casu de in 1895 geopende velodroom in hun zakenportefeuille. Beiden zijn overigens textielbaron, dus het romantische idee van steenkoolputten en mijnwerkers als bakermat van de zwaararbeurklassieker bij uitstek kan bij dezen op de schop. En nu we toch met afbraakwerken bezig zijn, de wielersbaan in kwestie is niet de iconische Vélodrome André-Pétrieux van vandaag, en ze lag niet eens in Roubaix maar in Croix. Lag, verleden tijd, want in 1924 is ze, inclusief de aangebouwde arena's voor stieren- en andere dierengevechten, gesloopt om plaats te maken voor woningbouw. Helaas alweer voor de hardnekkige symboliek: er komen geen arbeidershuisjes voor in de plaats, maar een residentiële wijk. In de avenue de Flandre weliswaar, maar dat is qua reliëkwaarde al net zo schraal als de status die Parijs-Roubaix in de beginjaren heeft.

Uiteraard kan de eerste editie in 1896 onmogelijk de latere allure van de Helleklassieker hebben. Maar een en ander is toch knap minnetjes. De eerste jaren is Parijs-Roubaix namelijk niet meer dan een opwarmertje en dat in een ontluisterend dubbel opzicht. De aankomst is, om te beginnen, niet meer dan een voorprogramma. Een brood-en-spelen-voorafje dat de toeschouwers de gelegenheid wil bieden te genieten van het lijden van de bemodderde, bestofte en tot op het bot vermoeide coureurs die binnensukkelen. Daarna is het tijd voor het echte werk: pistewedstrijden met frisgewassen en energiek sprankelende renners. Over het echte werk gesproken, Parijs-Roubaix is in die jaren ook niet meer dan een voorbereidingskoers op Bordeaux-Parijs, dat een maand later wordt gereden en een veel hogere status heeft. En wat die legendarische kasseien betreft, die zijn er natuurlijk al. Zoals overal toen, dus zo bijzonder is dat ook al niet. Zo'n vijftig kilometer in totaal, ongeveer evenveel als vandaag. Het verschil is wel dat de eerste winnaar, de Duitser Josef Fischer, de overige 230 kilometer over grind- en zandwegen aflegt. Strade Bianche, zoiets, maar dan vuil en smerig van gewonemensenmisère en met putten en bulten met hoofdletters.

De eerste editie zegt al bij al ook meer over de koers in de laatnegentiende eeuw dan over Parijs-Roubaix. Van de afstand van bijna driehonderd kilometer ligt winnaar Fischer totaal niet wakker. Hij

heeft zich namelijk gespecialiseerd in de échte monsterlijke marathonraces van weleer waarnaast Parijs-Roubaix klein bier is. Op zijn palmares staan onder meer Wenen-Berlijn (580 kilometer in eenendertig uur) en Milaan-München (587 kilometer in negenentwintig en een half uur). Parallel daarmee ontpopt Fischer zich als een promotor van de fiets – dan nog een nieuwerwetse gadget voor de rijken – in koersen tegen paarden. Hij laat zich ook graag inhuren voor pistewedstrijden tegen allerlei bizarre figuren, onder wie een coureur die zich uitgeeft voor de zoon van Buffalo Bill. Andere tijden, inderdaad. Hoewel, anders? De koers zou de koers niet zijn zonder... Juist, ja. Fischer is een van de eerste renners die beschuldigd wordt van dopinggebruik. Zijn verketterd wondermiddel? Witte wijn met whisky. En er is nog iets dat in die ruim een eeuw niet echt veranderd is: goed weer – het zonnetje schijnt tijdens de tweede editie, op 18 april 1897 – betekent zo goed als zeker weinig spanning, spektakel en sensatie in Parijs-Roubaix. Behalve in de allerlaatste meters, die historisch worden voor het wielrennen in de Lage Landen.

Niet met dank aan een flandrien, zoals de hardnekkige koersclichés u nu misschien influisteren, maar aan een Nederlander. Zo meteen meer daarover, eerst moeten we nog wat sloopwerken verrichten. Want die hele flandrien-mythe... Vlaams wielershistoricus Dries De Zaeytijd ergert zich telkens weer, wanneer dat woord nog maar eens van de voorpagina's spat bij de eerste de beste Belgische overwinning op een stuk of wat kasseien. 'Die zogenaamde *flandrien*,' stelt hij, 'was in wezen geen robuuste coureur of stilistisch weinig onderlegde *stoemper* zoals de overlevering het wil. Wel een doodeenvoudige Vlaamse seizoenarbeider. Omdat de omstandigheden voor veel mensen in het Vlaanderen van midden negentiende eeuw weinig rooskleurig zijn, emigreren een pak West- en Oost-Vlaamse arbeiders tijdelijk naar regio's waar geld te verdienen is: richting steenkoolmijnen in de bloeiende Waalse industriebekkens of in de Noord-Franse bietenvelden of asten (chicoreidrogerijen). Rond de eeuwwisseling werken zo om en bij de vijftigduizend Vlamingen als seizoenarbeider in Noord-Frankrijk.' Hard werken, dat kunnen die Vlamingen wel, zo gaat De Zaeytijd verder, maar ze krijgen ook al snel een weinig benijdenswaardige reputatie. 'Ze zouden koppigaards, drinkebroers en vechtersbazen zijn. De plaatselijke Noord-Franse bevolking noemt hen schimpend "*les flandriens*".'